

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET

rapport

ZOOLOGISK SERIE 1981-17

Fuglefaunaen i Ognas
nedbørfelt, Nord-Trøndelag

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim

K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-17

FUGLEFAUNAEN I OGNAS NEDBØRFELT,
NORD-TRØNDELAG

av

Kjetil Bevanger

Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet
Trondheim, september 1981

ISBN 82-7128-272-6

ISSN 0332-8538

REFERAT

Bevanger, K. 1981. Fuglefaunaen i Ognas nedbørfelt, Nord-Trøndelag.
K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-17: 1-58.

Ogna er midlertidig vernet mot kraftutbygging fram til 1985. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet er det foretatt en undersøkelse for å klarlegge generelle og eventuelle verneverdige avifaunistiske forhold i vassdraget.

Nedbørfeltet er omlag $571,5 \text{ km}^2$ hvorav ca. 93 % ligger under 600 m o.h., vesentlig i Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag.

Landskapet preges av granskogskledte, lave åser, hogstflater og store, fattige bakkemyrer. Det meste av nedbørfeltet ligger på gneisbergarter som er dekket med løsmasser og tilhører en suboseanisk klimasone.

Store deler av nedbørfeltet er preget av menneskelig aktivitet (jordbruk, skogbruk, vannkraftutbygging, skytefelt, gruvedrift).

Feltarbeidet er vesentlig utført i hekkesesongen (juni 1980) gjennom tradisjonelle takseringsmetoder, og vurderingsmaterialet bygger på taksering av 1 linjeflatetakseringsfelt ($0,4 \text{ km}^2$), ca. 48 t linjetaksering, 51 punkt-takseringer samt befaringer av store områder innen vassdraget og litteraturstudier.

Omlag 56 % av nedbørfeltet er skog og 17 % er myr, med andre ord et typisk lavlandsvassdrag med dominans av fuglesamfunn knyttet til disse to hovedkategorier naturtyper.

Det er registrert 123 fuglearter. Dette indikerer at Ogna ikke skiller seg vesentlig fra Nesåa og Sørlivassdraget hva artsmangfold angår. 75-80 % av artene er sannsynlige hekkefugler eller konstatert hekkende. De øvrige er arter på trekk eller andre tilfeldige gjester. Enkelte av de observerte artene er å betrakte som sjeldne i den norske fauna.

Det er funnet i alt 5 områder som er gitt betegnelsen nøkkelbiotop: Finnstadmyra, Høghalla, Lauvassområdet, strekningen Oldernessetra - Storneset ved Rokta og Roktsjøen. Artstilknytning og funksjon hos disse lokalitetene varierer og bidrar mye til vassdragets ornitologiske mangfold.

Isolert sett har Ogna mange ornitologiske kvaliteter. Regionalt synes ikke vassdraget å utmerke seg i faglig sammenheng.

Klappfellefangst av smågnagere viste at individtettheten i 1980 var relativt høy (opp til 6,7 ind. fanget pr. 100 felledøgn). En tildels stor hekkebestand av fjellvåk bekrefter bra næringstilgang i form av gnagere.

Kjetil Bevanger, Universitetet i Trondheim, Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Zoologisk avdeling, N-7000 Trondheim.

FORORD

Stortinget behandlet i april 1973 Verneplan for vassdrag. Ved behandlingen ble vassdragene delt i følgende grupper:

1. Varig vernede vassdrag
2. Vassdrag med vern foreløpig fram til 1983
3. Vassdrag som kan konsesjonsbehandles

For en del vassdrag utsatte Stortinget behandlingen i påvente av nærmere forslag fra Regjeringen. Stortinget tok stilling til disse vassdrag i november 1980 og plasserte dem i forannevnte grupper. For gruppe 2 ble verneperioden forlenget fram til 1985.

Det er forutsetningen at både verneverdien og utbyggingsverdiene i vassdragene i gruppe 2 skal utredes nærmere før det tas stilling til vernespørsmålet.

Miljøverndepartementet har påtatt seg ansvaret for å klarlegge følgende verneinteresser:

- Resipientinteressene
- Naturvitenskapelige interesser
- Kulturvitenskapelige interesser
- Viltinteressene
- Fiskeinteressene

Miljøverndepartementet oppnevnte 24. september 1976 "Styringsgruppen for det naturvitenskapelige undersøkelsesarbeidet i de 10-års vernede vassdrag" til å stå for arbeidet med å klarlegge naturvitenskapelige interesser. Styringsgruppen består av en representant for hvert av landets universitet samt en representant for Norges Landbrukshøgskole, videre har Sperstad-utvalget og Miljøverndepartementet en representant hver i gruppen.

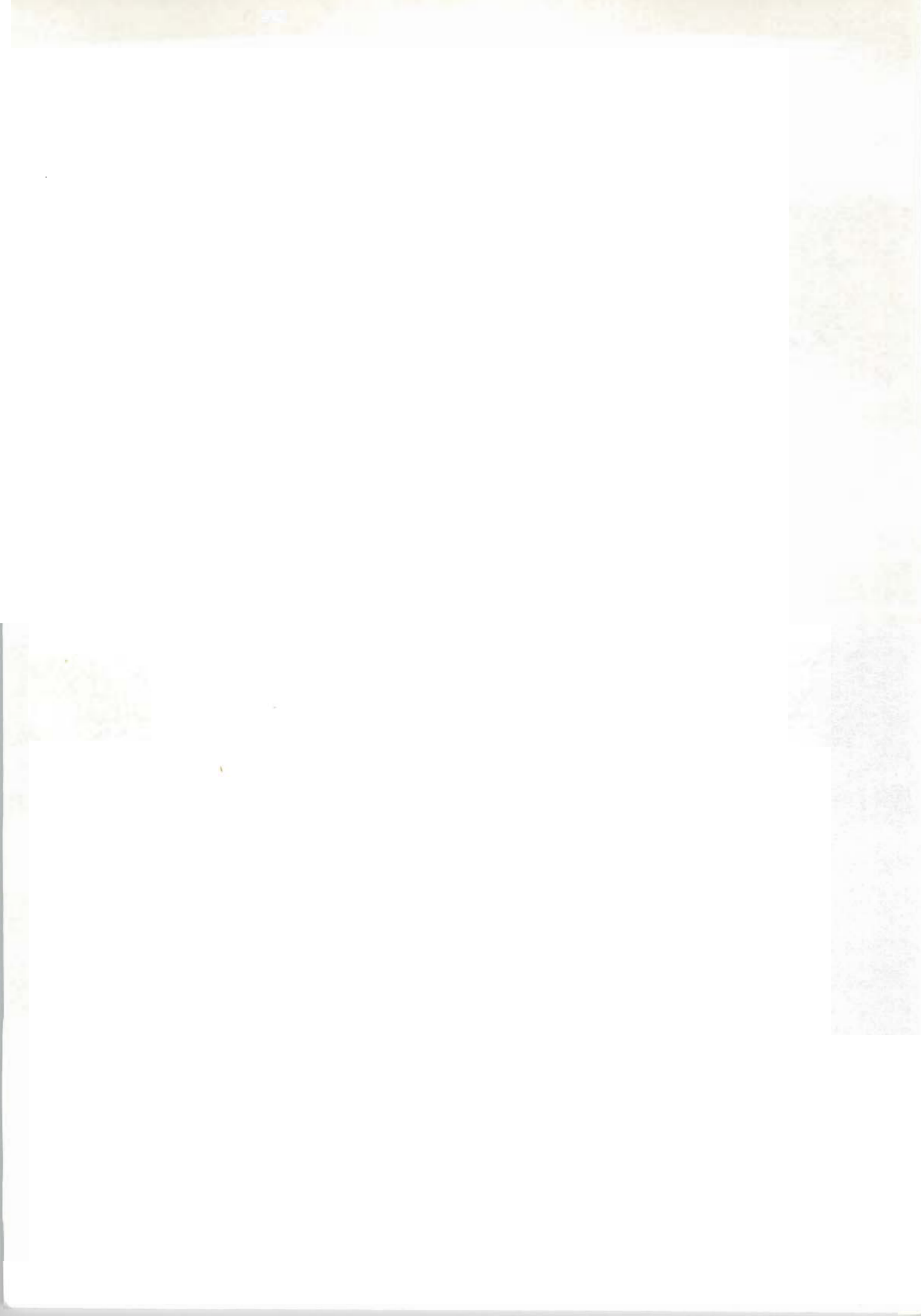
Denne rapport er avgitt til Miljøverndepartementet som et ledd i arbeidet med å klarlegge de naturvitenskapelige interesser. Rapporten er begrenset til å omfatte registrering av naturverdier i tilknytning til 10-års vernede vassdrag. Rapporten omfatter ingen vurdering av verneverdiene, og heller ikke av den skade som måtte oppstå ved eventuell kraftutbygging.

En er kjent med at noen kraftselskaper tar sikte på innen 1985 å ha ferdig søknad om utbygging av vassdrag innenfor gruppe 2, i tilfelle av at Stortinget skulle treffe vedtak om konsesjonsbehandling for disse vassdrag.

Denne rapport tilfredstiller ikke de krav vassdragslovgivningen stiller til søknader om kraftutbygging. Den kan derfor ikke nyttes som selvstendig grunnlag for vurdering av skader/ulempes ved kraftutbygging.

Miljøverndepartementet

Oslo, 18.12.1980

INNHold

REFERAT	
FORORD	
INNLEDNING	9
OMRÅDEBESKRIVELSE	9
Vassdragsbeskrivelse, beliggenhet, utstrekning og topografi	9
Geologi	13
Klima	13
Kulturpåvirkning	13
Vegetasjon	16
Naturgeografisk plassering	16
Enkeltlokaliteter	17
Linjeplatetakseringsfelt	26
ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER	28
Metoder og materiale	28
Resultater og diskusjon	28
FANGST AV SMÅNAGERE OG ANDRE VERTEBRATER	51
SAMMENDRAG OG KONKLUSJON	53
LITTERATUR	56

INNLEDNING

I forbindelse med de naturvitenskapelige registreringene i de 10-års vernede vassdragene, er det foretatt ornitologiske registreringer i Ognas nedbørfelt i hekkesesongen. Det meste av feltarbeidet ble utført i juni 1980. Et vesentlig siktemål ved arbeidet har vært å gi et bilde av hvilke fuglearter som er knyttet til dominerende naturtyper i vassdraget. Ornitologiske nøkkelbiotoper (spesielle ornitologiske "forekomster") er dessuten kartlagt.

Følgende personer har deltatt i feltarbeidet: Georg Bangjord, Kjetil Bevanger (faglig ansvarlig), Torgeir Nygård, Gunn Paulsen, Roar Pettersen, Per Gustav Thingstad, Ola Tovmo, Ola Vie og Geir Vie (ansvarlig i felt).

Undersøkelsen er i sin helhet finansiert av Miljøverndepartementet.

OMRÅDEBESKRIVELSE

Vassdragsbeskrivelse, beliggenhet, utstrekning og topografi

Ognas nedbørfelt (571,5 km²) er primært lokalisert til Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag, men enkelte mindre tilløp fra nord berører Snåsa og i sørøst ligger en ubetydelig del i Verdal kommune (fig. 1).

Nedbørfeltet grenser i nordvest og nord til Snåsavatnets/Byaelvas nedbørfelt, i øst og sør til Skjækra/Verdalselva og i sørvest til Figgas nedbørfelt.

Ytterpunktene for nedbørfeltet er

i nord: Gåstjønklumpen, Snåsa, UM 6715

i øst: Storsvarthallaren, Snåsa, UM 7308

i sør: Breidvola, Verdal, PR 4508

i vest: Utløpet i Byaelva, Steinkjer, PS 2202

Ogna munner ut i Beitstadfjorden ved Steinkjer sentrum etter samløp med Byaelva ca. 1 km fra sjøen. Selve Ognadalen går i relativt

rett øst-vest retning opp til Skjålågrind. Her dreier vassdraget og dalføret nordøstover og får navnet Rokta og Roktdalen. Rokta har sitt utspring i Roktsjøen og lengste vannvei er knapt 65 km.

Vassdraget har flere større vatn. I de øvre deler av nedbørfeltet ligger Lustadvatnet (276 m o.h., 7,1 km²) og Mokkavatnet (331 m o.h., 5,14 km²). Noe mindre er Lauvvatnet (391 m o.h., 0,95 km²) og Gåstjønna (582 m o.h., 0,66 km²).

De største sideelvene i vassdraget er Tverråa, Sørrokta og Lauva. Tverråa drenerer de nordligste delene av nedbørfeltet og renner sammen med Rokta omlag 10 km nedenfor Roktsjøen. Sørrokta kommer inn fra øst ca. 3 km nordøst for Skjålågrind og drenerer nedbørfeltet til Lustadvatnet og Mokkavatnet. Ved Myr renner Lauva inn fra sør og drenerer de sørlige myrområdene av vassdraget med bl.a. Lauvvatnet.

Ogna er et utpreget lavlandsvassdrag med arealmessig små alpinområder. Hele 93 % av nedbørfeltet ligger lavere enn 600 m og 7 % ligger mellom 600 og 900 m o.h. Høyeste punkt i nedbørfeltet er Brannheiklumpen (818 m o.h.). Fra utløpet i sørenden av Roktsjøen flyter elva rolig i de øvre og midtre delene av Roktdalen med hyppige meandreringer. En rekke steder er den omkranset av tett og tildels overhengende blandingsskog. Roktdalen er de første 15-20 km flat og brei og preges i utstrakt grad av store myrområder og hogstflater. Gran er dominerende bartre, men på tørrere rabbe-partier vokser glissen furuskog (fig. 2). På begge sider av elva ligger en rekke vann og mindre tjønner. De nedre 10 km av Roktdalen er småkupert granskogs-terreng, men også her er det en del myrpartier. Elva er på denne strekningen tildels smal og stri. Ca. 1 km før samløpet med Sørrokta ligger Furudalsfossen. Fra Roktsjøen til samløpet med Sørrokta (ca. 30 km) har elva et samlet fall på 134 m.

Fra samløpet med Sørrokta og nedover selve Ogndalen til utløpet i sjøen (ca. 33 km) faller elva heller ikke svært mye, bare 170 m. Av dette fallet utgjør 4 fosser en vesentlig del slik at elvepartiene mellom preges av lange strekninger med loner og stilleflytende elv (fig. 3).

Lave, granskogskledte åser preger de øvre delene av Ogndalen. I dalbotnen er myr dominerende landskapselement. Spredt furu vokser på tørre rabber. Forøvrig er store hogstflater vanlig.

Figur 2. Typisk "Ognådalsterreng". Utsikt fra 33 VUM 615055 mot N.

Foto: K. Bevanger.

Figur 3. Parti fra de nedre deler av Ognå (ved Støa, 32 V PS 344014).

Foto: K. Bevanger.

Fra Brandseggfossen blir Ogdalen svært vid og åpen med myrterreng og granskog, men innslaget av dyrka mark øker betraktelig. Nedenfor Bruemfossen preges dalen av bebyggelse og jordbruk.

For nærmere beskrivelse av selve vannveien vises til Nøst (1981).

Geologi

Det meste av nedbørfeltet ligger på gneisbergarter. De første 10 km av Ognå og området øst for Mokkavatnet og Lustadvatnet ligger på kambrosiluriske sedimentbergarter. Størstedelen av nedbørfeltet er dekket av løsmasser. For nærmere geologiske beskrivelser vises til Peacy (1964) og Sæther et al. (in manus).

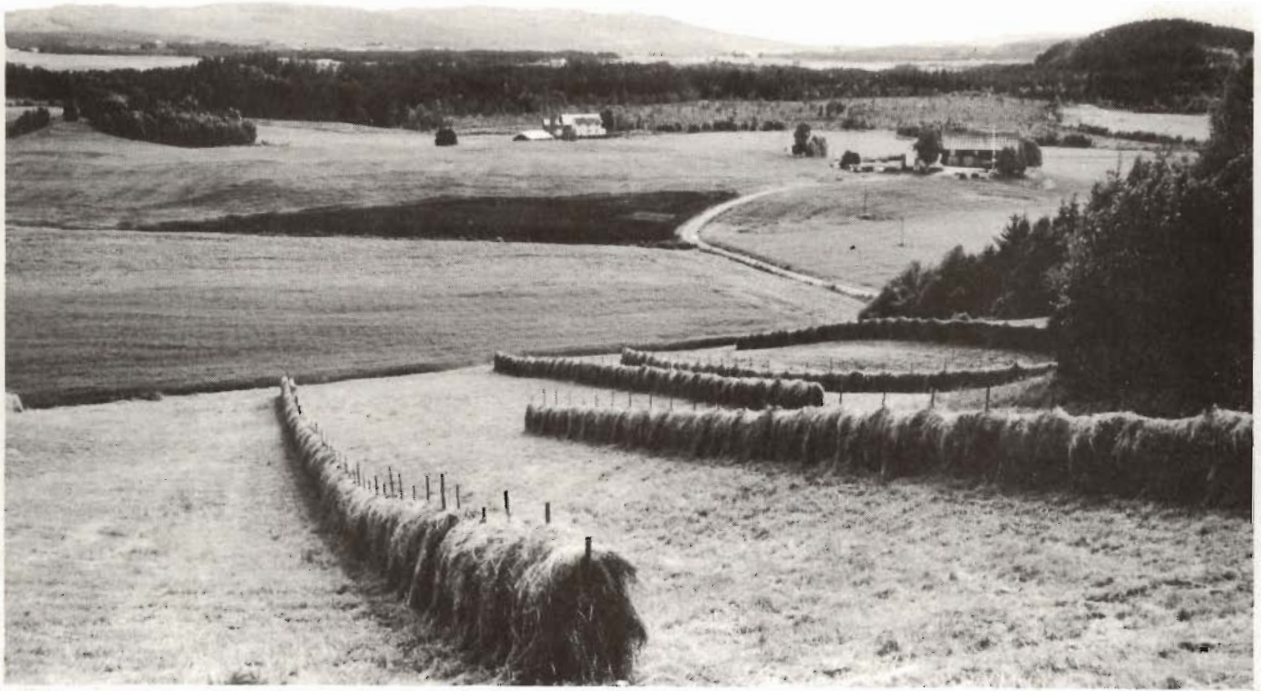
Klima

Nedbørmålinger viser en utpreget oseanisk fordeling, mens temperatursvingninger gjennom året viser noe mer kontinentale trekk. For nærmere klimadiskusjon vises til Sæther et al. (in manus).

Kulturpåvirkning

Jordbruk (fig. 4)

Store deler av Ognås nedbørfelt er betydelig påvirket av menneskelig aktivitet og det er bosatt ca. 1 200 personer i nedbørfeltet. I dalbunnen fra Lustadvatnet og vestover, er store områder oppdyrket, og de fleste av de gjenværende myrområdene i dalbunnen er mer eller mindre påvirket av grøfting. Dette gjelder blant annet de store og ornitologisk interessante Finnstadmyrene. Også i andre deler av nedbørfeltet finnes grøfter i myrene, tildels av eldre dato. Totalt er det 143 gårdsbruk med ca. 15 000 daa dyrket mark (NOU 9: 1979).

Figur 4. Parti fra de nedre deler av Ogndalen (mellom Skei og Røysing).
Foto: K. Bevanger.

Skogbruk

Skogbruket har satt sitt preg på mye av nedbørfeltet. Det slakke landskapet gjør granskogen til en lett utnyttbar ressurs. Tildels meget store flatehogster og skogsbilveier er vanlige "natur-element". De seinere årene er veien sørover Roktdalen forlenget slik at også skogen i denne delen av nedbørfeltet er blitt tilgjengelig.

Vasskraftutbygging

Nord-Trøndelag elektrisitetsverk sier i sin uttalelse av 11.9.1970 om verneplan I at:

Støa kraftverk i Oгна ble lagt ned da det ble funnet for dyrt å sette det i stand etter påført skade, sammen med kostnader ved vedlikehold og drift. Reguleringene var i Lustadvatnet og Mokkavatnet. Lustadvatnet var demmet 4 m (ikke noe senking). Mens Mokkavatnet ble ført tilbake til opprinnelig vannstand ved at dammen ble fjernet, fant man dette ikke riktig for Lustadvatnet. Dammen ble bygget om slik at vannstanden varig holdes 3 m oppe, og den øvre av de 4 m brukes i dag som et naturlig variasjonsområde for den uregulerte sjøen. Dette etter samråd med rettighetshavere ved sjøen, hytteeierforening m.v.

Skytefelt

I Giskåsområdet har forsvaret et 12,5 km² stort skytefelt.

Gruvedrift

I 1760 og 1771 ble det startet gruvedrift etter kobber i Ognaldalen, henholdsvis på Gaulstad og Mokka. Flere steder i Gruvfjellet finnes slagghauger og andre merker etter gruvedriften. For nærmere omtale vises til Falck-Muus (1953).

Vegetasjon

Nedbørfeltet har følgende naturtypefordeling: myr 95,6 km² (17 %), fjell 104,5 km² (18 %), vann 26 km² (5 %), kulturmark 21,1 km² (4 %), barskog 325,1 km² (56 %), oreskog 0,65 km² (-), bjørkeskog 0,75 km² (-). Forøvrig vises til Sæther et al. (in manus).

Naturgeografisk plassering

Etter inndelingen i "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (NU 1977) faller Ognas nedbørfelt i tre naturgeografiske regioner, 34a, 35h og 41.

Region 34 er "Bar- og fjellbjørkeskogsområdet nord for Dovre til vest-Jämtland", mens underregionen 34a er "Skogen nord til Hattfjelldal i Nordland". Stort sett brede dalbunner. Sidedaler ofte fylt med store flatmyrer i dalbunnen og har bakkemyrer på sidene. Moderat subalpin bjørkeskog bortsett fra i syd, der bjørka danner omfattende skoger i Rørostraktene". Beskrivelsen er dekkende for undersøkelsesområdet.

Region 35 er "Fjellregionen (den subarkto-alpine region) i søndre del av fjellkjeden" og underregion 35h er "Trøndelags fjellområder på næringsrike bergarter nord for sparagmitten. En del forholdsvis næringsrike sjøer. Med få unntak i sydøst; avrundet kollestopografi. Nærmest kysten næringsfattig berggrunn og lite vegetasjon. I lavfjellsområdene i nord inngår det en del skog. Til dels ganske store myrer i lavalpine områder". Med det forbehold at fjellsjøene i området ikke er undersøkt må beskrivelsen sies å passe godt (Sæther et al. in manus).

Region 41 er "Trøndelags lavlandsregion. Omfatter avsetninger under marin grense med gran eller gråorskog der jorda ikke er dyrket. Leirfall er typisk. Mye oppdyrket mark. Innslag av varmekjær løvskog. Terrengformene er et bølget åsterreng i stor utstrekning på underlag av kambrosiluriske bergarter. Eksentriske høgmyrer er typisk. Suboseanisk klima til kontinentalt med humide forhold. Regionen har høy sommertemperatur. Nedbøren er lavere enn i kystsonen. Vegetasjonstidens lengde er ca. 160 dager."

Bortsett fra at varmekjær lauvskog ikke er påvist i noen særlig grad dekker beskrivelsen de nedre deler av Ognas nedbørfelt godt.

Alle sitatene er hentet fra "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" s. 90-94.

Enkeltlokaliteter

Høghalla

Denne søreksponerte løvskogslia, har betydelige innslag av krevende arter som alm og hassel. Dessverre er deler av området ødelagt ved granplantinger. Lokaliteten er i stor grad beitepåvirket. Taksering av området viste en særlig variert og artsrik fauna av mindre spurvefugler med stor tetthet av blant annet munk og gulsanger. Arter observert 1.6.:

munk (11), løvsanger (21), gransanger (28), kråke (5), orrfugl (1), jernspurv (15), rødvingetrost (15), gråtrost (27), bokfink (22), kjøttmeis (6), ringdue (4), svartmeis (1), granmeis (3), bjørkefink (10), jerpe (5), lauvmeis (1), måltrost (5), rødstrupe (2), fuglekonge (1), grønnsisik (5), svarttrost (1), trepiplerke (5), gulspurv (3), gulsanger (4), nøtteskrike (1).

Finnstadmyra

Selve Finnstadmyra (100 m o.h.) er omlag 2 km². Hele myrkomplekset med fastmark og elva, er imidlertid bortimot 5 km². Den er relativt tørr med røsslyng, torvmoser og myrull som dominerende marksjiktarter. Den ser forøvrig ut til å være i ferd med å vokse igjen av mindre furu. Store deler av myrområdet - både fastmark og kantskogsområder - er grøftet/dyrket eller i ferd med å bli det. Ved Storenget er det etablert et stort fellesbeite. Kantskogen består av en blanding av or, gran, vier og bjørk. Det eneste åpne vannspeilet av betydning på myra, er Storengtjønna. Ved besøk den 2.6.1980 ble det registrert 13 fiskemåkereir (1,7 egg pr. reir) og 6 hettemåkereir (1,3 egg pr. reir). Predasjonstrykket fra kråke syntes å være stort. Fra lokalt hold ble det opplyst at hettemåkekolonien var 10-15 år gammel. I hele området ble følgende observasjoner gjort:

smålom (3), kanadagås (15-20 ind, 3 kull), stokkand (1 hann, 1 par), krikkand (1 par), kvinand (12 ind. + 1 reir), trane (2), heilo (4), vipe (min. 3 par), brushøne (4 spillende hanner + 2 høner), gluttsnipe (3), grønnstilk (5), strandsnipe (34), storspove (2), småspove (min. 7 par), enkeltbekkasin (2), hettmåke (20), fiskemåke (14 reir), ringdue (15), jordugle (2 revir), sandsvale, låvesvale, taksvale, trepplerke, såerle, linerle, stær (reir), skjære, kråke, jernspurv, gulsanger, møller, løvsanger, gransanger, svartkvit, rødstjert, rødstrupe, gråtrost, svarttrost, rødvingetrost, måltrost, granmeis, kjøttmeis, bokfink, bjørkefink, grønnsisik, gulspurv, sivspurv.

Giskåsheia

Skytefeltområdet er snauhogd. Den opprinnelige vegetasjon synes å ha vært glisne fururabber med noe innslag av gran og bjørk i områder med nok fuktighet. Følgende arter ble observert 1.7.1977 (T. Nygård pers. medd.):

ravn, fjellvåk, gluttsnipe, heilo, løvsanger, bjørkefink, rødstilk, gråtrost, fiskemåke, rødstjert, tretåspett, trepplerke, rødvingetrost, bokfink, jernspurv, storfugl.

Hærvolaområdet

Myrområdene er bakkemyrer med en del vier og bjørkekratt. På vestsida opp til toppen går det ei li med vier og småvokst bjørk. De nedre delene av vestsida er rasmark. På nordvestsida er det blandingsskog og ei bjørkeli med storbjørk der det er en del turt, tyrihjelms og skogstorkenebb.

Alpinområdene preges av harde bergarter med revner (særlig Oksklumpen) hvor det vokser noe vier og bjørkekratt. Vatna i området er steinete og har lite vegetasjon rundt.

Hærvoltjønn har fattig bakkemyr helt ned til strandkanten flere steder, men gran, furu og bjørk går også ned til vatnet. Nærområdene forøvrig domineres av glissen rabbefuruskog. Strandsonen virker steril og er steinete.

Grastjønna er en liten myrpytt.

Av arter observert i lavalpine områder i Hærvola kan nevnes (12.6.):

steinskvett (12), heipiplerke (7), løvsanger (3), heilo (3), gjøk (2), rødstilk (1). Lavvokst bjørkeskog: løvsanger (19), bjørkefink (4), fjellvåk (2), jernspurv (2), steinskvett (2), trepiplerke (1).

Lauvvatnet - Langvatnet (fig. 5)

Denne sørlige delen av nedbørfeltet er blant de mest utpregede myrområdene. Terrenget er stort sett flatt, men noe småkupert. Myrområdene veksler med tørre rabber med glissen furu- og bjørkeskog. Rabbene er kvartære avsetninger - grusrygger som demmer opp langstrakte tjern og minerogene myrer. Mange steder finnes også typiske terrasse-dannelser (etter bredemte sjøer?). Vekslingen mellom rabber med storvokst furu, tjern og myrer, gir landskapet et tiltalende preg. Myrene synes stort sett å være fattige og domineres av bjønnskjegg. Generelt synes området å være relativt fattig fra et ornitologisk synspunkt, men faunaen er nokså variert. De mest interessante enkeltlokalitetene er Langvatnet med omkringliggende tjønner og Økstjønna med omkringliggende tjønner, dessuten et myrområde i den sørvestre enden av Lauvvatnet.

Områdene ved Grønliheia er også generelt fattige med overveiende ombrotrofe myrpartier (bortsett fra et parti sør for Langvatnet, (PR 4491). Den glisne og fattige furuskogen dominerer, men i de lavreliggende områdene finnes noe blåbærgranskog. Forøvrig er innslaget av bjørk/rogn opp mot fjellet relativt sparsomt. De åpne vannspeilene består i alt vesentlig grad av oligotrofe/dystrofe pytter.

Av arter observert under takseringer den 6.6. kan nevnes:

løvsanger, trekryper, gråtrost, rødvingetrost, bjørkefink, kjøttmeis, trepiplerke, rødstjert, grønnsisik, steinskvett, gråfluesnapper, strandsnipe, fiskemåke, gluttsnipe, rødstilk, småspove, brushane, heilo, smålom, linerle, sivspurv, kråke.

Lustadvatnet (fig. 6)

Vatnet er omgitt av lave, granskogskledte åser og store hogstflater. På nordsida ligger 2-3 gårder ved Skjelstad, ellers

Figur 5. Våtmarkslokalitet i Lauvvatn - Langvatnområdet.

Foto: T. Nygård.

Figur 6. Lustadvatnet ved Vikstad (33V UM 581 018).

Foto: K. Bevanger.

er det betydelig hyttebebyggelse ved vatnet. Terrenget på nordsida av vatnet er småkupert med strukturer i SV-NØ retning. På ryggene står røsslyngdominert furuskog, i forsenkningene er det fattigmyr med mye røme. I skogsområdene NØ for Lustadvatnet er det en del rikmyr. På vestsida av Langfjellet - Grønberget dominerer høgstaudesamfunn. Øverst står bjørkeskog, ned mot dalen granskog.

Vatnet ble undersøkt fra kano (4.6.). Det ble bl.a. funnet to reirgrøper av smålom (2 par + 1 ind. ble obs.), reir av kanadagås (10 ind.) og strandsnipereir med 4 egg.

Mokkavatnet - Stortjønnfjellet (fig. 7 og 8)

Vatnet er for en stor del omgitt av myr med noe glissen furuskog. Forøvrig dominerer granskog i de lave åsene som preger nedbørfeltet. Ved Mokkavatnet ligger relativt mange hytter. Vatnet har få og små innløpselver.

Myrområdene er stort sett av ombrotrof karakter - bakkemyr og flatmyr. Nord for Andorvatnet (33W UL 5692) er det minerotrofe innslag.

Det aller meste av skogen er bruksskog. Store hogstflater på ulike utviklingstrinn preger store arealer. Oppslag av bjørk og rogn i hogstfeltene er vanlig. Nyplantingen består bare av gran. All skog øst for Mokkavatnet er høgstaudentyper mens skogen nordøst for vatnet mer er fattig furuskog med noe innslag av gran/bjørk. Gran dominerer også i de nedre deler av fjellsida på østsida av Mokkavatnet. Her finnes en del opprinnelig skog. Ovenfor granskogen vokser blandingsskog gran/bjørk og noe rogn i et markert belte. Opp mot fjellet vokser et meget smalt belte med ren bjørkeskog.

Området Storgaulstadhøgda - Stortjønnfjellet - Semsklumpen har mye løse bergarter og har følgelig relativt avrundete topper og lite dramatiske formasjoner eller bart fjell.

Av arter observert 10. og 12.6. i de lavalpine områdene i Stortjønnfjellet kan nevnes:

løvsanger (30), heipiplerke (28), steinskvett (10), gråtrost, sivspurv, blåstrupe, gjøk, rødvingetrost, ringtrost, lirype, heilo, kråke, ravn, rødstilk, sandlo.

Figur 7. Utsyn over Mokkavatnet fra Vetringshalla mot nord. Foto: T. Nygård.

Figur 8. Parti fra Stortjønnfjellet - utsikt mot Skjækra. Foto: G. Vie.

Bjørklikamman - Bjørnhifjellet (og dalsida ned mot Rokta)

I den alpine region finnes relativt mye vegetasjonsløse rabber og bart fjell. Områdene er generelt småkuperte og har innslag av blokkmark helt ned mot 600 m o.h. (f.eks. øst for Gåstjønna). Alle ferskvatna synes å være særdeles oligotrofe mens myrområdene har ombrotrof karakter - mattedominert uten vesentlige vannspeil.

Skog finnes kun i dalsida ned mot Rokta (sørøsteksponert) og et par mindre områder vest for Svartbergjtjønna hvor det vokser lave bjørkekratt. Ned mot Rokta dominerer blåbærbjørkeskog øverst (vierbelte mangler), heigranskog lengre nede. På tørre rabber i de øvre delene av dalsida vokser lav/lyngrik furuskog. Granskogen nederst er sterkt preget av hogst (ca. 5 år gamle hogstflater med rikt løvtreoppslag (bjørk)).

Drevsjøen - Fiskløysa (fig. 9)

Typisk "Ogndalsterreng" med fattigmyr og glissen furuskog på de tørreste partiene. Her og der finnes klynger med gran, forøvrig en god del småvokst bjørkekratt. Lesida av Drevsjøen er skogbevokst (blanding gran/furu/bjørk).

Observasjoner 24.6.:

småspove, heilo, gjøk, rødstilk, fiskemåke (3), bjørkefink, kråke, måltrost, rødstjert, jernspurv, trepiplerke, sivspurv.

Ved Fiskløysa ble det registrert bl.a. fiskemåke (min. 10 par) og blåstrupe.

Rokta - kantskogen og nærområdene på strekningen

Oldernesetra - Storneset (fig. 10 og 11)

Denne - bortimot 15 km lange strekningen - utmerker seg på flere måter. I hele dette avsnittet renner elva stille, meandrerende. Flere steder finnes merker etter gamle, avsnørte kroksjøer. Under flomperiodene graver elva i løsavsetningene langs bredden og lager utpregede raskanter. Området synes ikke være spesielt attraktivt for typiske vannfuglarter (bortsett fra krikender og kvinender). Derimot

Figur 9. Ved Drevsjøen - utsikt mot NØ (33V UM 694 075). Foto: K. Bevanger.

Figur 10. Parti fra de øvre deler av Rokta.

Foto: T. Nygård.

Figur 11. Ovenfor Storneset - utsikt mot ØNØ fra 33V UM 561 043.

Foto: G. Vie.

Figur 12. Deltaområde ved Roktsjøen.

Foto: T. Nygård.

representerer skogen langs elva særdeles produktive biotoper for mindre spurvefugl. Primært består disse kantskogene av bjørk samt hegg, gråor og rogn. I tillegg finnes mer eller mindre hyppige innslag av gran. Skogen varierer fra å ha urskogspreg med store, gamle trær og vindfall, til helt unge hogstflater. Terrenget langs bredden forøvrig er flatt, ofte med frodige grasenger mellom trærne. Hele strekningen ble undersøkt fra kano og med hensyn til arter observert, vises til tabell 8. På denne strekningen ligger det i umiddelbar nærhet av elva to fine blautmyrområder; myrene ved Flåtjønna og myrene like ovenfor Storneset. Disse myrene har et stort antall åpne vannspeil, noe som burde gi grunnlag for en god insektproduksjon. Karakterfuglene her er småspove og rødstilk, om enn i en noe lavere tetthet enn ventet. År om annet brukes dessuten dette terrenget som jaktområde for fiskeørn.

Roktsjøen (304 m o.h., 0,27 km², fig. 12)

Vatnet er omgitt av store myrområder, særlig i sør og nord. I øst dominerer barskog, mens store hogstflater er vanlig på vestsida. Strandsonene preges av de omkringliggende myrene og gytje er dominerende substrat. Det finnes få og små tilløpsbekker fra nord og vest. I øvre del av Roktsjøen er et elvedelta som delvis er gjenvokst av flaskestarr og annen vannvegetasjon. Dette er et bra tilholdssted for ender. I umiddelbar nærhet ligger to ombrogne blautmyrområder med store, åpne vannspeil.

Observasjoner 18.6.1978 (T. Nygård):

brunnakke (1 engstelig hunn), krikkand (4 hanner), toppand (1 par), rødstilk (2 par + 1), gluttsnipe (5), småspove, fiskemåke (5), løvsanger, rødstrupe, kråke, bjørkefink, gråtrost, rødvingetrost, trepiplerke, buskskvett, sivspurv, såerle, gjøk, svarttrost.

Linjeplatetakseringsfelt

Skjelstad (fig. 13 og 14)

Feltet starter ved Skjelstad og går gjennom grandominert

Figur 13. Parti fra linjeflatetakseringsfeltet ved Skjelstad.

Foto: G. Vie.

Figur 14. Parti fra linjeflatetakseringsfeltet ved Skjelstad.

Foto: G. Vie.

blandingsskog med busksjikt av einer i lia opp mot Skjelstadhaugen. Over toppen flater terrenget ut og vegetasjonen blir preget av en fuktigere blandingsskogstype. Ned mot Damtjønna passeres et hogstfelt med en del lauvskogsoppslag og dreier vest for tjønna gjennom et område med rein blåbærgranskog. Terrenget videre blir mer åpent med fattigmyr og lyngrabber bevokst av spredte gran- og furutrær. Den siste delen - opp mot Svensktjønnehevlan - preges av myrlendte hogstflater med noe lauvskogsoppslag.

ORNITOLOGISKE REGISTRERINGER

Metoder og materiale

Feltarbeidet er vesentlig utført i juni 1980 (hekkesesongen), gjennom tradisjonelle takseringsmetoder: linjeplate-, linje- og punkt-takseringer. For nærmere metodisk beskrivelse/diskusjon, vises til f.eks. Bevanger (1978) og Hindrum (1981). Forøvrig er det foretatt befaringer av store deler av nedbørfeltet.

Det ble i tillegg foretatt taksering fra kano langs deler av Rokta og i enkelte vann. På grunn av relativt høy hekkebestand av fjellvåk ble det foretatt spesielle reir/produksjonsundersøkelser av denne.

Under registreringsarbeidet er det lagt vekt på å dekke dominerende vegetasjons- og naturtyper, samt å kartlegge eventuelle nøkkelbiotoper i nedbørfeltet. Fra før foreligger relativt sparsomme opplysninger om fuglefaunaen i Ognas nedbørfelt. Av publiserte data kan nevnes Øverland (1950).

Resultater og diskusjon

Resultatene fra linjeplate- og linjetakseringene er satt opp i tabell 3 og 4, og resultatene fra punkt-takseringene i tabellene 5 og 6, mens tabell 7 gir en totaloversikt over artene som er observert i vass-

draget. Tabell 8 presenterer resultatene fra kanotakseringen langs Rokta og tabell 9 viser resultatene fra fjellvåkregistreringene.

Fuglesamfunn og naturtyper

Fordelingen av naturtypene i vassdraget (s. 16), viser at Ognas nedbørfelt i utpreget grad domineres av myr og skog (17 og 56 %). Alpinområdene utgjør bare 18 % av det totale arealet.

Ognavassdraget er m.a.o. et typisk lavlandsvassdrag der det meste av arealene i nedbørfeltet er å betrakte som relativt produktive i biologisk sammenheng.

Fuglesamfunn tilknyttet skog (utgjør totalt 57 % av nedbørfeltet) har naturlig nok velutviklede enheter på flere samfunnsnivå over et vidt spektrum. Både edelløvskogssamfunn, bjørkeskogs- og barskogssamfunn (Bevanger 1977) er representert. Oreskog og bjørkeskog utgjør imidlertid under 1 % tilsammen, mens resten er barskog.

Edelløvskogssamfunnene har minst utstrekning. De finnes i tilknytning til edelløvskogen i Høghalla og i tilknytning til kant-skogene langs hovedvassdraget hvor det vokser gråorskog/blandingsløvskog. Typiske representanter for disse samfunnene er gulsanger, hagesanger, munk, løvmeis og blåmeis - som alle er observert (jfr. Bevanger 1979a, 1981a og b).

Mangel på høyereliggende områder gjør at den subalpine bjørkeskogen også dekker svært beskjedne arealer. Der den finnes er den ofte lavvokst og krattpreget. Avisosiologisk har den mer en vier/krattfunksjon (jfr. Bevanger og Vie 1981). Dette gjør at "vierregionen" relativt sett dekker et stort område. Vierregionsamfunnene (*Phylloscopus trochilus* - *Emberiza schoeniclus* Bevanger 1977) får m.a.o. en vid utbredelse i vassdraget i forhold til bjørkeskogsforbundet (*Phylloscopus trochilus* - *Fringilla montifringilla* Bevanger 1977). På grunn av de berggrunnsgeologiske forhold, er det dessuten store forskjeller på de nordvestlige områdene (gneis) og de i sørøst (kambrosilur). I nordvest er f.eks. skoggrensa bortimot et par hundre meter lavere enn i sørøst.

Barskogsområdene utgjør som tidligere nevnt ca. 56 % av totalarealet og er derfor sentral i ornitologisk sammenheng. Midt-norske barskogsområder (gran eller furu - avhengig av klima/jordsmonn),

tilhører den nordlige boreale sone (jfr. NU B 1977:34). I denne sonen er fink - fuglekongesamfunnene (*Fringilla - Regulus regulus* Bevanger 1977), dominerende.

Det er tidligere beskrevet tre subforbund under dette forbundet (Bevanger 1979a). Bevanger og Vie (1981) har dessuten behandlet fuglesamfunn i bruksskog. I Ogna er en vesentlig del av barskogsarealet å betrakte som bruksskog.

Nedbørfeltet preges forøvrig av store, vanligvis fattige bakkemyrer, dels skogbevokste (glissen furuskog). Særlig i sør (i områdene Mokkavatnet - Lauvsjøen - Aksjøen) er myrrealene store. Langs Ogna finnes dessuten en del ombrotrofe myrkompleks (f.eks. Finnstadmyra). Ornitologisk hører disse områdene til bekkasinforbundet (*Gallinago* Bevanger 1979a). Erle- og småspovesubforbundet (*Motacillidae - Numenius phaeopus* Bevanger og Vie 1981) dekker størst areal.

Totalt sett skiller naturtypene/fuglesamfunnene vi finner i Ogna seg lite fra andre områder i Nord-Trøndelag. Typisk er mangelen på større sammenhengende arealer med subalpin bjørkeskog, store bakkemyrer og blandingsskog gran/bjørk. I stedet for den subalpine bjørkeskogen blir ofte barblandingsskogen skoggrensedannende. I områder med næringsfattig substrat vokser glissen furuskog mens gran dominerer ved bedre jordsmonn. Den glisne furuskogen preger ofte store bakkemyrsområder og grana står ofte i klynger spredt utover myrlandsskapene der de topografiske/edafiske forhold tillater det. Her og der vokser bjørkeskog som ofte har karakter av rene kratt (i vierhøyde). Karakteristisk er også den flekkvise og mosaikkartede fordeling av disse naturtypene.

Linjeplatetakseringer

Det ble opprettet et linjeplatetakseringsfelt like nord for Lustadvatnet - nordover fra Skjelstad (jfr. tabell 1 og 2). Feltet (4 km langt) representerer i hovedsak to ulike fuglesamfunn. De første 2 km er typisk blandingsskog med gran/bjørk med relativt stort lauvtreinnslag, mens den siste halvdel er fururabber med fattigmyr imellom (jfr. s. 26).

Tabell 1. Data over linjeflatetakseringsfeltet

Takseringsfelt	0-1
(symbol/navn)	Skjelstad
Habitat	Grandominert blandingsskog, fattigmyr og hogstflater
Areal (km ²)	0,4
Form (i meter)	4000 x 100
Høyde (m o.h.), laveste og høyeste punkt	330 440
Dominant(e) eksposisjon(er)	Variierende
UTM-referanse (start - slutt)	UM 584 019 UM 597 055

Tabell 2. Utførte linjeflatetakseringer 1980.

Taks.periode	Felt	Antall takseringer		
		Morgentaks. 0300 - 0900	Middagstaks. 0900 - 1600	Kveldstaks. 1600 - 2200
3.6.-10.6.	0-1	5	0	2

Arts sammensetningen og dominansforholdene (jfr. tabell 3), bekrefter at lauvtreinnslaget er relativt stort (løvsanger 35 %). I realiteten er tettheten atskillig høyere for de fleste artene (unntatt rødstjert og sivspurv som bare ble observert på de 2 siste km av feltet) i og med at de fleste territoriene er knyttet til de første 2-3 km. En total tetthet på $172,5 \text{ terr. km}^{-2}$ ligger i underkant av verdiene for tilsvarende felt i Nesåa og Sørlivassdraget (jfr. Bevanger 1981c og Bevanger og Vie 1981). Imidlertid synes det klart at tettheten i den "sammenlignbare delen" av feltet (dvs. de første 2-3 km), er vel så høy som tilsvarende naturtyper i Sørli og Nesåa. Det må her understrekes at resultatene fra Nesåa og Sørli er fra 1979.

Linjetakseringer

Resultatene (tabell 4), viser at tettheten av fugl i de lavalpine områdene er minst, med én observasjon pr. 3,3 min. Artsantallet er også minst i dette området med bare 13 arter. Imidlertid er dette resultatet bra sammenlignet med tilsvarende takseringer fra f.eks. Nesåa (Bevanger 1981c) og Sørli (Bevanger og Vie 1981). Dette skyldes naturlig nok at de "lavalpine" områdene i Ognå har hyppige forekomster av buskvegetasjon og at grensene mellom alpine/subalpine områder tildels er utydelige.

Takseringene på furubevokste bakkemyrer viser også lav observasjonsfrekvens med én observasjon pr. 2,8 min. Her er imidlertid artsantallet langt høyere (31 arter).

Takseringene i granskog og blandingsskog viser et "normalt" bilde, mens hogstfeltene og økotonområdene (langs elva) har påfallende høye verdier med henholdsvis én observasjon pr. 0,8 og 0,7 min., dvs. 1,25 og 1,43 observasjoner pr. min.

Punkttakseringer

Resultatene fra punkttakseringene (tabell 5 og 6), bekrefter resultatene fra linjetakseringene i store trekk. Den lav/lyngrike furuskogen har lave verdier både for artsantall og individantall. Blandingsskogen - en naturtype som ligger nært opp til områdets

Tabell 3. Resultater fra linjeflatetakseringene i Ognavassdraget
+ = arten observert

	Antall territorier	Antall territorier pr. km ²	Relativ tetthet (%)
Løvsanger	24,0	60,0	35,0
Gråtrost	13,0	32,5	19,0
Bjørkefink	11,5	28,8	16,8
Rødvingetrost	4,5	11,3	6,6
Jernspurv	3,5	8,8	5,1
Gulsanger	2,5	6,3	3,6
Trepiplerke	2,0	5,0	2,9
Rødstjert	2,0	5,0	2,9
Måltrost	2,0	5,0	2,9
Grønnsisik	1,0	2,5	1,5
Munk	1,0	2,5	1,5
Fuglekonge	1,0	2,5	1,5
Sivspurv	0,5	1,3	0,7
Rugde	+		
Gluttsnipe	+		
Enkeltbekkasin	+		
Skogsnipe	+		
Grønnstilk	+		
Rødstrupe	+		
Bokfink	+		
Jerpe	+		
Orrfugl	+		
Granmeis	+		
Gransanger	+		
Gråfluesnapper	+		
Ringdue	+		
<hr/>			
Totalt	68,5	172,5	100,0
Antall terr. arter	13		
Tot. ant. arter obs.	26		

Tabell 4. Linjetakseringer i Ognavassdraget. Antall registreringer og relativ tetthet i %

	Lavalpin	Myr/ fururabb	Granskog	Blanding gran/bjørk	Hogstfelt/ plantefelt	Økoton (kant- skog langs elva)
Smålom		2(1,0)				
Kanadagås						3(0,7)
Krikkand						1(0,2)
Kvinand						13(3,1)
Fjellvåk		2(1,0)		5(0,7)	2(0,6)	
Lirype	1(0,8)	1(0,5)				
Jerpe					5(1,5)	
Orrfugl			1(0,2)		1(0,3)	
Storfugl		1(0,5)	1(0,2)			
Sandlo	1(0,8)					
Heilo	5(4,0)	6(3,1)				
Vipe		2(1,0)				
Brushane		3(1,6)				
Rødstilk	3(2,4)	8(4,2)				3(0,7)
Gluttsnipe		3(1,6)				
Skogsnipe			1(0,2)			
Grønnstilk						1(0,2)
Strandsnipe		1(0,5)		1(0,1)		36(8,6)
Storspove		3(1,6)				
Småspove		12(6,3)				
Rugde			5(1,2)	4(0,5)		
Enkeltbekkasin				4(0,5)	2(0,6)	2(0,5)
Fiskemåke		6(3,1)			1(0,3)	
Ringdue			2(0,5)	1(0,1)	4(1,2)	5(1,2)
Gjøk	4(3,2)		1(0,2)	3(0,4)		
Vendehals			1(0,2)			
Flaggspett				1(0,1)		
Sanglerke		2(1,0)				
Trepiplerke		18(9,4)	31(7,6)	47(6,3)	21(6,1)	3(0,7)
Heipiplerke	35(28,0)			1(0,1)		
Linerle		2(1,0)				4(1,0)
Stær						1(0,2)
Lavskrike		1(0,5)		5(0,7)		
Nøtteskrike			1(0,2)		1(0,3)	
Kråke	1(0,8)	3(1,5)	5(1,2)		5(1,5)	1(0,2)
Ravn	1(0,8)			1(0,1)		
Gjerdsmett				1(0,1)		
Jernspurv		1(0,5)	15(3,7)	25(3,4)	23(6,7)	11(2,6)
Gulsanger			1(0,2)	16(2,2)	5(1,5)	8(1,9)
Hagesanger				9(1,2)	1(0,3)	1(0,2)
Munk				8(1,1)	11(3,2)	9(2,1)
Tornsanger						1(0,2)
Løvsanger	33(26,4)	48(25,1)	51(12,4)	207(27,9)	63(18,4)	23(5,5)
Gransanger			19(4,6)	9(1,2)	30(8,7)	27(6,4)
Fuglekonge			8(2,0)	7(0,9)	2(0,6)	2(0,5)
Svartkvit		3(1,6)	3(0,7)	3(0,4)	1(0,3)	11(2,6)
Gråfluesnapper		1(0,5)	6(1,5)	4(0,5)		2(0,5)
Buskskvett		5(2,6)		11(1,5)	2(0,6)	1(0,2)
Steinskvett	22(17,6)	1(0,5)				
Rødstjert		18(9,4)		5(0,7)	1(0,3)	

Tabell 4, forts.

	Lavalpin	Myr/ fururabb	Granskog	Blanding gran/bjørk	Hogstfelt/ plantefelt	Økoton (kant- skog langs elva)
Rødstrupe			33(8,0)	7(0,9)	3(0,9)	4(1,0)
Blåstrupe	4(3,2)					
Gråtrost	6(4,8)		33(8,0)	99(13,3)	42(12,2)	107(25,4)
Ringtrost	2(1,6)					
Svarttrost			2(0,5)	1(0,1)	1(0,3)	
Rødvingetrost	2(1,6)	1(0,5)	25(6,1)	63(8,5)	19(5,5)	22(5,2)
Måltrost		4(2,1)	26(6,3)	17(2,3)	5(1,5)	6(1,4)
Løvmeis					1(0,3)	1(0,2)
Granmeis		2(1,0)	2(0,5)	2(0,3)	3(0,9)	3(0,7)
Toppmeis			2(0,5)			
Svartmeis			2(0,5)		1(0,3)	
Blåmeis						3(0,7)
Kjøttmeis		1(0,5)	3(0,7)	2(0,3)	6(1,7)	5(1,2)
Trekryper				1(0,1)		
Bokfink			50(12,2)	13(1,8)	26(7,6)	29(6,9)
Bjørkefink		24(12,6)	51(12,4)	114(15,4)	34(9,9)	34(8,1)
Grønnsisik			28(6,8)	36(4,9)	18(5,2)	15(3,6)
Dompap			1(0,2)	1(0,1)		2(0,5)
Gulspurv		3(1,6)		2(0,3)	3(0,9)	5(1,2)
Sivspurv	5(4,0)	3(1,6)		6(0,8)		16(3,8)
TOTALT ANT. OBS.	125	191	410	742	343	421
TOTALT ANT. MIN. TAKS.	410	529	589	776	274	295

Tabell 5. Gjennomsnittlig antall arter (A) og individer (I) observert pr. punkt i ulike naturtyper i Ognavassdraget

SE = standard feil

N = antall takseringer (punkt)

Naturtype	A	SE	I	SE	N
Lav/lyngrik furuskog	4,7	0,33	7,2	0,60	9
Granskog hogstkl. I	5,5	0,71	13,5	2,20	8
Annen granskog	5,2	0,42	7,1	0,60	19
Kulturmark	7,0	-	10,0	-	1
Myr/barskog	6,7	0,67	10,0	1,53	3
Løvskog/løvskog	6,5	2,50	9,5	3,50	2
Gran/bjørk	7,0	0,71	13,4	1,30	9

Tabell 6. Arter observert under punkttaksringer i Ognavassdraget

M = gjennomsnittlig antall individer pr. punkt

SE = standard feil

	Lav/lyngrik		Granskog		Annen		Kultur- mark	Myr/ barskog		Løvskog/ løvskog		Gran/ bjørk		
	furuskog		hogstkl. I		granskog			M	M	SE	M	SE	M	SE
	M	SE	M	SE	M	SE								
Løvsanger	0,8	0,28	4,4	0,50	1,4	0,21	2,0	2,3	0,88	1,5	0,50	2,9	0,35	
Bjørkefink	2,2	0,28	2,6	0,46	0,9	0,21	-	1,7	0,67	1,5	1,50	0,8	0,28	
Rødvingetrost	0,2	0,15	0,3	0,16	0,3	0,10	-	-	-	0,5	0,50	1,0	0,37	
Måltrost	0,1	0,11	0,3	0,16	0,9	0,19	-	0,3	0,33	-	-	0,4	0,18	
Gråtrost	-	-	1,3	0,67	0,5	0,23	2,0	1,0	0,58	1,5	1,50	3,8	1,00	
Trepiplerke	1,7	0,33	1,4	0,32	0,4	0,16	-	1,7	0,33	-	-	0,3	0,24	
Jernspurv	-	-	0,8	0,31	0,1	0,07	-	0,3	0,33	1,0	1,00	0,1	0,11	
Gråsisik	0,1	0,11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Dompap	-	-	-	-	0,1	0,07	-	-	-	-	-	-	-	
Sivspurv	-	-	0,1	0,13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Rødstjert	1,1	0,20	0,3	0,16	-	-	-	0,7	0,33	-	-	-	-	
Granmeis	0,2	0,22	-	-	-	-	-	0,3	0,33	-	-	-	-	
Svartkvit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,11	
Stær	-	-	-	-	-	-	1,0	-	-	-	-	-	-	
Bokfink	0,1	0,11	0,1	0,13	0,6	0,16	-	-	-	1,0	0,00	0,6	0,18	
Gulsanger	-	-	-	-	0,1	0,05	-	-	-	0,5	0,50	0,6	0,24	
Munk	-	-	-	-	0,1	0,05	2,0	-	-	0,5	0,50	0,3	0,17	
Rødstrupe	-	-	-	-	0,5	0,19	-	0,3	0,33	-	-	-	-	
Svarttrost	0,1	0,11	-	-	0,1	0,07	-	-	-	-	-	-	-	
Ringdue	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,33	-	-	-	-	
Grønnsisik	0,4	0,18	1,5	0,89	0,4	0,17	1,0	0,7	0,67	0,5	0,50	1,4	0,41	
Hagesanger	-	-	-	-	0,1	0,11	-	-	-	0,5	0,50	0,6	0,18	
Linerle	-	-	-	-	-	-	1,0	0,3	0,33	-	-	0,2	0,15	
Kjøttmeis	-	-	-	-	0,1	0,05	-	-	-	-	-	-	-	
Buskskvett	-	-	0,3	0,16	-	-	1,0	-	-	0,5	0,50	0,1	0,11	
Gransanger	0,1	0,11	-	-	0,2	0,12	-	-	-	-	-	0,2	0,15	
Fuglekonge	-	-	0,1	0,13	0,2	0,12	-	-	-	-	-	-	-	
Svartmeis	-	-	-	-	0,1	0,07	-	-	-	-	-	-	-	
Gjøk	-	-	0,3	0,16	0,1	0,07	-	-	-	-	-	-	-	

potensielle klimaks, er også mest divers med høye verdier både hva individ- og artsantall angår.

Plantefeltene (hogstklasse I), har høye verdier for antall individer observert pr. punkt og lave verdier for artsantall, hvilket er naturlig for dette pionersamfunnet (jfr. Bevanger og Vie 1981).

Kvalitative faunaregistreringer

To forhold er spesielt viktige når fuglefaunaen innen et avgrenset og nærmere definert areal skal vurderes.

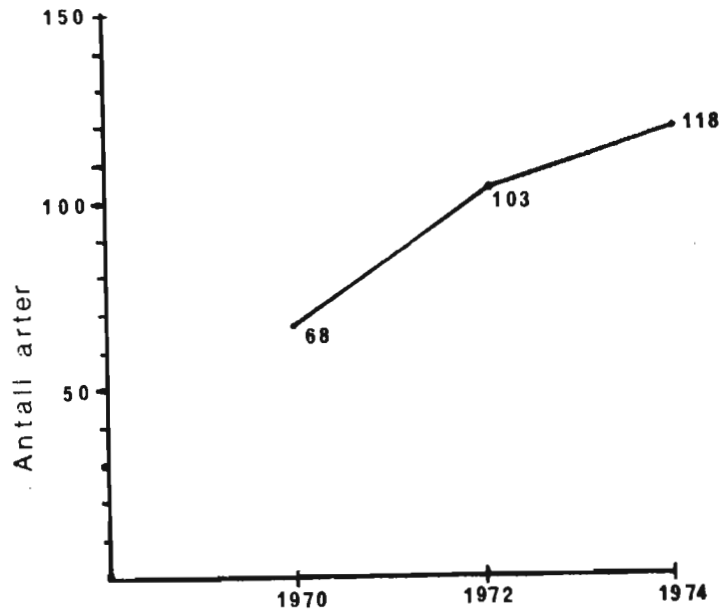
1. Undersøkelsens varighet og omfang.
2. Områdets areal.

En artsliste for et område vil være helt avhengig av disse to faktorene (jfr. fig. 15 og 16).

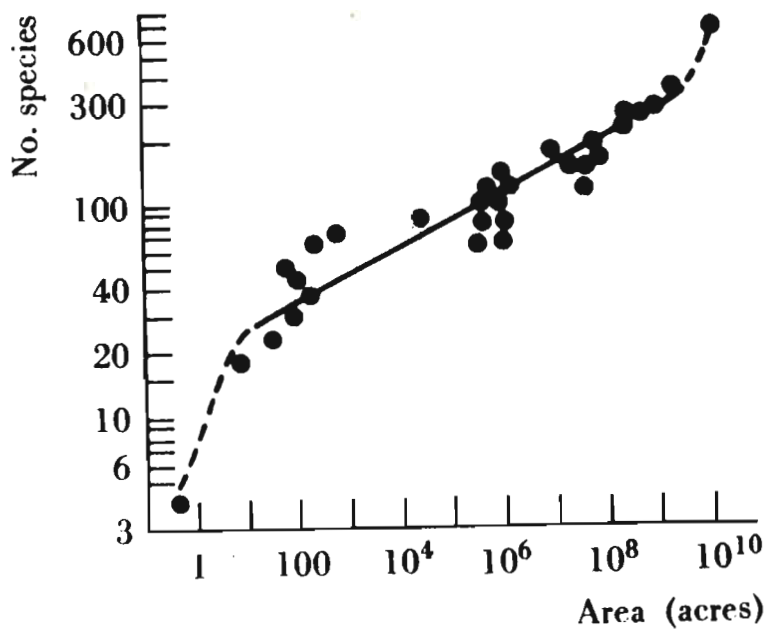
1. Undersøkelsens varighet og omfang

De fleste fugleregistreringene foretas i hekkesesongen. Gjennom de vanlige takseringsmetodene vil en oftes få et fyldig bilde av hekkepopulasjonen. Imidlertid vil endel arter oversees - særlig gjelder det fugler som starter hekkesesongen tidlig, f.eks. spetter og ugler. Hvis undersøkelsesperioden utvides til å omfatte vår og høst, vil en rekke arter som passerer området under trekket bli observert. Antall observerte arter for et område vil således kunne økes betraktelig. Vintertakseringer vil også kunne avsløre nye arter innen området. Arter som f.eks. dompap foretar lange næringsstreif vinters tid og vil derfor kunne observeres i områder den ellers ikke opptrer (Bevanger 1976). Flere undersøkelser indikerer at individtettheten i smånagerpopulasjonene påvirker fuglefaunaen. Mest åpenbar er denne effekten for rovfugler og ugler. Følgelig vil variasjonsmønsteret i fuglefaunaen i stor utstrekning følge 3-4 års rytmikken hos smånagerpopulasjonene. Dette betyr i praksis at dersom feltarbeidet blir utført når smånagerbestanden befinner seg på et lavmål, vil en få et annet bilde av fuglefaunaen enn om registreringene var utført ved en "smånagertopp".

Et tredje moment er de såkalte "invasjonsartene". Typiske eksempler på slike er korsnebb og flaggspett. Slike arter foretar lange

Figur 15. Antall fuglearter observert etter første feltsesong (1970) i Sjødalen, var 68 (Bevanger og Bjørgum 1970). Etter feltsesongen 1972 var tallet steget til 103 (Bevanger og Fagerhaug 1972) og i 1974 var artsantallet blitt 118 (Bevanger 1976).

Figur 16. Arts-arealkurve for nord-amerikanske fugler. Områdene punktene omfatter, varierer i utstrekning fra et 0,5 acre stort felt i Pennsylvania med 3 arter, til hele USA og Kanada (4,6 milliarder acre) med 625 arter (etter Preston 1969).

næringsstreif. Korsnebbens opptreden følger i stor grad bartrærnes frøsetting. Hvorvidt slike arter blir registrert i et område avhenger med andre ord i stor grad av om feltarbeidet blir utført på riktig tidspunkt sett i forhold til artenes vandringer.

Spettefugler og ugler er to artsgrupper som i stor grad blir oversett gjennom de takseringsmetoder som blir benyttet ved vanlige registreringsoppdrag. Av ressurshensyn blir registreringene stort sett bare konsentrert til hekkesesongen for spurvefugl (mai/juni). Blant de viktigste fuglegrupper som har tidlig hekking og således eksponerer seg best for registrering i mars, april og mai, kan nevnes andefugler, haukefugler, falkefugler, hønsefugler, ugler og spettefugler. Når det i en artsliste ikke er oppført arter tilhørende disse fuglegruppene er det viktig å kontrollere når registreringene er foretatt. Ofte betyr fravær av disse artene på lista ikke at de mangler i området, men at de har unngått observatørens oppmerksomhet. Spesielt gjelder dette ugler og falkefugler.

2. Områdets areal

Ofte blir et undersøkelsesområde avgrenset på grunnlag av et vassdrags nedbørfelt. Ut fra en økologisk betraktningssmåte er dette naturlig i og med at nedbørfeltet representerer et selvstendig økosystem. Det er imidlertid innlysende at arealet av et nedslagsfelt vil være avgjørende for fuglefaunaen. Som eksempel kan nevnes at Istra har et nedslagsfelt på 70 km^2 , i motsetning til Drivas 2493 km^2 . Det rommes med andre ord vel 35 vassdrag av Istras størrelse i Drivas nedslagsfelt. I Istra er det observert 86 arter (Bevanger 1981b) mens det i Driva er registrert 203 arter (Bevanger og Jordal 1981). Årsaken ligger naturlig nok i at en innen et stort areal som oftest vil ha langt større topografisk variasjon og mangfold med hensyn til naturtyper og miljøbetingelser. Det er med andre ord større sannsynlighet for at flere arter finner sin nisje innen et stort enn et lite areal.

Antall arter observert i et vassdrag er derfor en betenkelig parameter å benytte som kriterium eller mål på f.eks. ornitologiske verdier i et område (jfr. Bevanger 1981a).

Når det er registrert 123 arter i Ognå (tabell 7) ($571,2 \text{ km}^2$), 135 i Sørlivassdraget (1200 km^2) (Bevanger og Vie 1981) og 84 i Nesåa

(230 km² Bevanger 1981c), er dette tall som vanskelig kan sammenlignes på grunn av forskjeller i arealmessig utstrekning, tidligere undersøkelser osv.

Det er dog en indikasjon på at Ogna ikke skiller seg vesentlig fra Nesåa og Sørlivassdraget hva artsdiversitet angår.

Ekstreme lave/høye verdier for artsantall i et område kan naturlig nok være med å si noe om områdets biologiske produksjon og biotoputvalg.

Nøkkelbiotoper

Enkelte områder har større betydning eller verdi enn andre sett fra fuglenes "synspunkt". Det kan være lokaliteter med særlig stort artsmangfold og/eller områder som funksjonelt er viktig for enkeltarter eller artsgrupper i et eller flere avsnitt av artenes livs- syklus. Slike områder, dvs. ornitologiske nøkkelbiotoper, har med andre ord spesielle ornitologiske kvaliteter eller "forekomster" som er av vesentlig betydning for å opprettholde den avifaunistiske diversiteten eller hindre en avisosiologisk forringelse - det være seg lokalt eller internasjonalt.

Nøkkelbiotopene vil ofte ikke kunne plasseres i et avisosiologisk klassifiseringssystem på grunn av sin kompleksitet. Dette gjelder f.eks. heterogene våtmarkssystemer som i praksis ofte er en mosaikk der elementer fra en rekke nærmere definerte samfunnstyper inngår. Slike lokaliteter har ofte så unik karakter at en sammenligning og/eller prioritering er umulig eller meningsløs.

Edelløvskogsområder og kulturmarkmosaikker kan tjene som andre eksempler på nøkkelbiotoper. Likeledes spillplasser og hekke- lokaliteter - f.eks. gammel løvskog med særlig gunstige betingelser for hulerugere - eller fjellskrenter for klippehekkende rovfugl. Rasteplasser for trekkfugl, særlig næringsrike furasjeringsområder, overnattingsplasser og myteområder, er andre typer funksjonsområder som kan være aktuelle å kategorisere som nøkkelbiotoper (jfr. også Bevanger 1980).

Det behøver imidlertid ikke være lokaliteter med spesielle funksjoner som utelukkende kategoriseres som nøkkelbiotoper. Et område som utmerker seg ved klare avisosiologiske utforminger er også av stor faglig interesse og verdi. Spesielt gjelder dette samfunn på lavere nivå (jfr. Bevanger 1977).

Tabell 7. Liste over arter observert i Ognas nedbørfelt

A = ingen indikasjon på hekking

B = mulig hekking

C = sannsynlig hekking

D = konstatert hekking

() = Øverland (1950)

* = jfr. artskommentarer

[] = Nygård (1979)

Smålom	D		Sandlo	C	*
Storlom	B		Heilo	C (D)	
Hegre	B		Vipe	D	
Kanadagås	D		Brushane	C	
Sædgås	(D)	*	Rødstilk	C	
Stokkand	D		Gluttsnipe	C (D)	
Krikkand	C		Skogsnipe	C	
Brunnakke	C	*	Grønnstilk	C	
Knekkand		*	Strandsnipe	D	
Toppand	C	*	Storspove	C	*
Svartand	C	*	Småspove	C	
Kvinand	D		Rugde	C	
Siland	C	*	Enkeltbekkasin	D	
Laksand	C	*	Hettemåke	D	*
Fiskeørn	D	*	Gråmåke	A	*
Hønsehauk	B (A)	*	Svartbak	A	*
Spurvehauk	B (D)	*	Fiskemåke	D	
Fjellvåk	D	*	Terne ubest.	A	*
Kongeørn	D		Ringdue	C	*
Dvergfalk	D		Skogdue	(C)	*
Tårnfalk	B	*	Bydue	B	*
Lirype	C (D)		Turteldue	(A)	*
Jerpe	C		Gjøk	C	
Orrfugl	C		Snøugle	(A)	
Storfugl	D		Hubro	(D)	
Trane	C (D)	*	Jordugle	C	*
Åkerrikse	(C)	*	Spurveugle	B	*
Sothøne	(A)	*	Haukugle	D	
Tjeld	C	*	Ugle ubest.	B	*

Tabell 7, forts.

Tårnsvale	B		Svartkvit	D	
Vendehals	D	*	Gråfluesnapper	D	
Grønnspekk	[C]	*	Buskskvett	D	
Gråspekk	(A)	*	Steinskvett	C	
Svartspekk	B	*	Rødstjert	D	*
Flaggspekk	B	*	Rødstrupe	C	
Dvergspett	(A)	*	Nattergal		*
Tretåspekk	D	*	Blåstrupe	C	
Sandsvale	B (D)	*	Gråtrost	D	
Låvesvale	D		Ringtrost	C	
Taksvale	D		Svarttrost	C	
Sanglerke	B		Rødvingetrost	D	
Trepiplerke	C (D)		Måltrost	D	
Heipiplerke	D		Løvmeis	D	
Såerle	C	*	Granmeis	C	
Linerle	D		Toppmeis	C	
Varsler	C	*	Svartmeis	D	
Stær	D		Blåmeis	D	
Lavskrike	D		Kjøttmeis	D	
Nøtteskrike	C		Trekryper	C	
Skjære	D		Gråspurv	C	*
Kaie	B	*	Bokfink	D	
Kråke	D		Bjørkefink	D	
Ravn	D		Grønnfink	B	*
Sidensvans	(D)	*	Grønnsisik	C	
Fossefall	D		Gråsisik	B (D)	*
Gjerdesmett	C		Grankorsnebb	(D)	*
Jernspurv	D		Korsnebb ubest.	B	*
Gulsanger	C		Furukorsnebb	[A]	*
Hagesanger	C		Dompap	C	
Munk	C	*	Gulspurv	D	
Tornsanger	C		Sivspurv	D	
Møller	B	*			
Løvsanger	D		TOTALT ANTALL		
Gransanger	D		ARTER OBSERVERT	123	
Fuglekonge	D				

Artskommentarer

Sædgås (*Anser fabalis*). 3 dununger observert i ei tjønn
16.6.1926 (Øverland 1950).

Brunnakke (*Anas penelope*). 1 engstelig hunn Roktsjøen
18.6.1978 (Nygård 1979).

Knekkand (*Anas querquedula*). 1 hann observert 13.5.1975
av Harald Ødegård på Gullbergaunet.

Toppand (*Aythya fuligula*). 1 hann observert i Lustadvatnet
og 1 par observert i Langvatnet (PR 38 92) 6.6.1980.

Svartand (*Melanitta nigra*). 1 par og 1 hann observert i
Langvatnet (PR 44 92) 6.6.1980.

Siland (*Mergus serrator*). 1 par sett nedenfor Hornemanns-
holet 1.6.1980.

Laksand (*Mergus merganser*). Spredte observasjoner i øvre
deler av vassdraget.

Fiskeørn (*Pandion haliaetus*). Har hekket i vassdraget på
1970-tallet (Nygård pers. medd.).

Hauk ubest. (*Accipiter* sp.). 1 individ observert ved
Lustadvatnet 12.6.1980 og 1 individ observert nedenfor Støa 15.6.1980.

Fjellvåk (*Buteo lagopus*). I 1980 hekket 6 par i Roktdalen
på ca. 1 mils strekning.

Tårnfalk (*Falco tinnunculus*). 1 individ observert Hærvola
12.6.1980. 1 hann Lustadvatnet 1.7.1977 (Nygård pers. medd.).

Trane (*Grus grus*). Det ble observert en del ikke-hekkende
individer (ungfugl) foruten sannsynlig hekking på en lokalitet.

Åkerrikse (*Crex crex*). 1 individ hørt sommeren 1917
(Øverland 1950).

Sothøne (*Fulica atra*). Øverland (1950) nevner 1 utstoppet
individ, skutt ved Oгна elv på 1800-tallet.

Tjeld (*Haematopus ostralegus*). Vanlig i nedre deler opp til
Brandsegg, hvor 1 individ ble observert 1.6.1980.

Sandlo (*Charadrius hiaticula*). 1 individ med hekheadferd
ved Badstutjønnin 10.6. og 12.6.1980. 1 individ observert 28.4.1977
på fjellet sør for Roktdalen (Nygård 1979).

Storspove (*Numenius arquata*). Tallrik i nedre deler av vass-
draget. 1 par observert ved Lustad.

Hettemåke (*Larus ridibundus*). Koloni på Finnstadmyra med 6 reir og 20 individer opptalt. Observert flere ganger ved Gullbergaunet.

Gråmåke/Svartbak (*Larus argentatus/marinus*). Vanlig ved søppelplassen.

Terne ubest. (*Sterna* sp.). 4 individer observert ved Gullbergaunet 1.6.1980.

Ringdue (*Columba palumbus*). Vanlig i granskogsområdene i vassdraget.

Skogdue (*Columba oenas*). 1 par sett i noen store osper, hvor de sannsynligvis hekket, 18.6.1928 (Øverland 1950).

Bydue (*Columba livia*). 7 individer observert Gullbergaunet 1.6.1980.

Turteldue (*Streptopelia turtur*). 1 individ observert på en åker 26.10.1906 (Øverland 1950).

Snøugle (*Nyctea scandiaca*). 1 individ sett 12.3.1912 (Øverland 1950).

Hubro (*Bubo bubo*). Reirfunn i 1918 (Øverland 1950).

Jordugle (*Asio flammeus*). 2 reir konstatert på Finnstadmyrene. Minst 1 par i Roktdalen 1977 (Nygård 1979).

Spurveugle (*Glaucidium passerinum*). 1 individ observert innenfor Skjelstad 10.6.1980.

Ugle ubest. (*Asio otus/flammeus*). 1 individ (enten jordugle eller hornugle) sett ved Lustadelva 6.6.1980.

Vendehals (*Jynx torquilla*). Fåtallig rundt Lustadvatnet og innover Roktdalen.

Grønnspekk (*Picus viridis*). 1 hann observert 20.5.1977 i Roktdalen (Nygård 1979).

Gråspekk (*Picus canus*). 1 individ skutt 17.10.1926 (Øverland 1950).

Svartspekk (*Dryocopus martius*). Flere spor tegn funnet i furuskogsområdene.

Flaggspekk (*Dendrocopos major*). Flere spettesmier funnet.

Dvergspett (*Dendrocopos minor*). 1 individ observert 1.3.1911 (Øverland 1950).

Tretåspekk (*Picoides tridactylus*). Noen få observasjoner fra hele området, en god del spetteringer funnet. Hekkefunn i 1978 (T. Nygård pers. medd.).

Sandsvale (*Riparia riparia*). Vanlig i nedre deler av vassdraget.

Såerle (*Motacilla flava thunbergi*). Vanlig fra Finnstadmyrene og oppover.

Varsler (*Lanius excubitor*). 1 individ ved Rognåsen og 1 individ ved Svartbekkhalla 6.6.1980.

Kaie (*Corvus monedula*). Observert ved Gullbergaunet.

Sidensvans (*Bombycilla garrulus*). 1 kull lite flyvedyktige unger sett Kjesbu statsskog 20.8.1931 (Øverland 1950).

Munk (*Sylvia atricapilla*). Vanlig i nedre deler av vassdraget.

Møller (*Sylvia curruca*). 1 individ observert 1.6. og 1 syngende hann observert Finnstadmyra 2.6.1980.

Nattergal (*Luscinia luscinia*). 1 syngende hann observert 15.6.1975 på Gullbergaunet av Harald Ødegård.

Rødstjert (*Phoenicurus phoenicurus*). Tallrik i furuskogsområdene (mangler i de nedre deler av vassdraget).

Gråspurv (*Passer domesticus*). Vanlig i nedre deler. 1 hann observert ved Skjelstad 14.6.1980.

Grønnfink (*Carduelis chloris*). 1 syngende hann ved Hornemannsholdet 1.6.1980.

Gråsisik (*Carduelis flammea*). Spredt i øvre deler.

Grankorsnebb (*Loxia curvirostra*). 1 reirfunn Kjesbu 12.3.1912 (Øverland 1950).

Korsnebb ubest. (*Loxia* sp.). 3 individer sett ved Skjelstad 13.6.1980.

Furukorsnebb (*Loxia pytyopsittacus*). 5 individer observert i Roktdalen 14.11.1976 (Nygård 1979).

Finnstadmyra (jfr. s. 17)

Ognavassdraget har relativt få områder som kan betraktes som nøkkelbiotoper. Finnstadmyra har imidlertid klart en fuglefauna som kvalifiserer til betegnelsen nøkkelbiotop. Dette ombrotrofe myrkomplekset peker seg ut som et av de mest artsrike i nedbørfeltet og representerer et hekkeplasstilbud for krevende og tildels sjeldne arter, både våtmarksfugler og spurvefugler. Av særlig betydning er Storengtjønna, men området må vurderes i langt videre sammenheng - bokstavelig talt, ut fra ornitologiske interesser. For enkelte arter representerer f.eks. ett område i dette myrkomplekset hekkeplass mens en annen lokalitet tjener som spillplass og en tredje som næringslokalitet. Det er med andre ord liten vits i å ta vare på én av disse lokalitetene hvis de andre forsvinner. For den arten som blir rammet betyr det utslettelse fra området.

Høghalla

Områder med varmekjære løvskogsarter har normalt stor bestand av mindre spurvefugl, på grunn av gode næringsbetingelser og gunstige reirplasseringsmuligheter. Dette gjelder også Høghalla, som er det eneste område i nedbørfeltet med slike naturtyper av betydning.

Lauvvassområdet (fig. 5)

Dette utpregede myrlandskapet er typisk for den sørlige delen av nedbørfeltet i Ognå. Området demonstrerer på en utmerket måte de relativt fattige fuglesamfunnene som er knyttet til fattig hakkemyr med glissen furuskog på tørrabbene. Imidlertid finnes også rikere enkeltlokaliteter som f.eks. Langvatnet med omkringliggende tjønner, Økstjønna med omkringliggende tjønner og myrene på sørvestre side av Lauvvatnet.

Strekningen Oldernessetra - Storneset ved Rokta

Denne omlag 15 km lange strekningen langs Rokta utmerker seg særlig på grunn av den tildels meget frodige og produktive kantskogen

sammensatt av forskjellige lauvtre. I tilknytning til denne er det en artsrik fuglefauna, spesielt mindre spurvefugl, med tilsynelatende stor tetthet (jfr. fig. 10).

Trolig har dette sammenheng med bl.a. stort næringstilskudd av vannlevende insekter (jfr. Bevanger 1979b).

På denne strekningen, i umiddelbar nærhet av elva, ligger to fine blautmyrområder; myrene ved Flåtjønna og myrene like ovenfor Storneset (jfr. fig. 11). Disse myrene har et stort antall åpne vannspeil og burde bl.a. gi god insektproduksjon.

Roktsjøen (fig. 12)

Som våtmarksområde er Roktsjøen interessant særlig på grunn av elvedeltaet i den øvre delen av vatnet. Dette er en verdifull lokalitet spesielt for ender. Sammen med de ombrogene blautmyrområdene med åpne vannspeil som ligger like i nærheten representerer dette en vannfuglbiotop av betydning.

Kanotaksering

Som tidligere nevnt (s. 23), er en del strekninger langs Rokta preget av tett og frodig lauvskog med tildels stor tetthet av mindre spurvefugl. Et forsøk på å få et nærmere bilde av artssammensetning og dominansforhold ble gjort ved å foreta taksering fra kano. Resultatene (tab. 8), viser klar dominans av løvsanger og bjørkefink og stort artsutvalg med tildels krevende arter som munk, gulsanger og vende Hals.

Fjellvåkregistrering

Ogna har relativt mange potensielle hekkeplasser for fjellvåk innen nedbørfeltet. Populasjonstettheten hos smågnagere (tab. 10) syntes middels høy i området og representerte følgelig en betydelig næringsressurs for fjellvåk.

Det ble totalt funnet 11 reir i løpet av første halvdel av

Tabell 8. Taksering fra kano på Rokta (8.6.1980)
Antall observasjoner (og relativ tetthet i %)

Løvsanger	39	(26,9)
Bjørkefink	28	(19,3)
Gråtrost	9	(6,2)
Svartkvit	8	(5,5)
Rødvingetrost	5	(3,4)
Strandsnipe	5	(3,4)
Sivspurv	5	(3,4)
Grønnsisik	5	(3,4)
Enkeltbekkasin	4	(2,8)
Trepiplerke	4	(2,8)
Bokfink	3	(2,1)
Gråfluesnapper	3	(2,1)
Rødstilk	3	(2,1)
Linerle	3	(2,1)
Vendehals	2	(1,4)
Rødstrupe	2	(1,4)
Gulsanger	2	(1,4)
Småspove	2	(1,4)
Såerle	2	(1,4)
Fjellvåk	2	(1,4)
Fiskemåke	2	(1,4)
Måltrost	1	(0,7)
Rødstjert	1	(0,7)
Jernspurv	1	(0,7)
Gluttsnipe	1	(0,7)
Heilo	1	(0,7)
Vipe	1	(0,7)
Munk	1	(0,7)
<hr/>		
Total	145	

Tabell 9. Hekkestatus for fjellvåk i Ognas nedbørfelt 1980

		REIR NR.															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11					
Registreringsdato	1.6	3.6	5.7	5.6	5.7	5.6	8.6	2.7	8.6	2.7	9.6	4.7	10.6	5.7	12.6	12.6	14.6
Antall egg/pull	3/0	3/0	1/2	4/0	0/2	4/0	4/0	3/0	3/0	0/2	4/0	0/3	3/0	0/2	2/0	3/0	4/0

juni (tab. 9). Av disse ble 6 sjekket på nytt første uken av juli for å få et bilde av klekkesuksessen. Resultatet viste at i 6 reir med opprinnelig 21 egg, var det 11 levende reirunger, dvs. 1,8 unge pr. kull. Med en gjennomsnittlig smågnagerfangst på 5,9 mus pr. 100 felledøgn, skulle det i følge svenske undersøkelser forventes 3,6 unge pr. kull (Broo og Lindberg 1981). Årsaken til denne forskjellen kan trolig ses i sammenheng med at smågnagerfangsten utelukkende ble foretatt på hogstflater som erfaringsvis representerer spesielt gunstige lokaliteter for enkelte smågnagerarter. Estimater for smågnagerbestanden kan derfor ligge noe over den reelle, området sett under ett. I løpet av forsommeren vil den tette vegetasjonen i hogstfeltene dessuten bidra til at smågnagerne blir vanskelig tilgjengelig for fjellvåken. Først når trosteungene klekkes vil den ha alternativ næringstilgang av betydning. I Ognå ble det karakteristisk nok funnet trosteunger (særlig gråtrost) ved alle de undersøkte reirene.

Resultatet av denne fjellvåkregistreringen - til tross for begrenset materiale - indikerer en klekkesuksess noe i underkant av et middels smågnagerår.

FANGST AV SMÅGNAGERE OG OBSERVASJONER AV ANDRE VERTEBRATER

Det ble i alt satt ut 3 klappfellerekker (jfr. tab. 10) med 50 og 100 feller. Rekkene ble plassert i hogstfelt på ulike suksesjonstrinn i områdene nord for Lustadvatnet. For nærmere metodisk beskrivelse vises til Fagerhaug og Bevanger (1975) og Bevanger (1981a).

Fangstresultatet (tab. 10) viser at smågnagerbestanden lokalt var relativt stor med indeks varierende fra 4,8 til 6,7 mus fanget pr. 100 felledøgn. Den høye fjellvåkbestanden i området må sees i sammenheng med dette.

Forøvrig ble følgende vertebrater observert; elg, rådyr, hare, rev, rein, mink, flaggermus ubest., røyskatt, frosk, firfirsle.

Tabell 10. Smågnagerfangst i Ognavassdraget 1980

Fangstperiode	Habitat	Antall felledøgn	Antall ind. fanget/art	Indeks (ind./100 felledøgn)
4.-6.6.	hogstfelt (stort bjørke- oppslag)	83	3 klatremus 1 markmus	4,8
5.-7.6.	hogstfelt	97	5 klatremus	5,2
11.-13.6.	hogstfelt	193	13 klatremus	6,7

SAMMENDRAG OG KONKLUSJON

Ogna er midlertidig vernet mot kraftutbygging fram til 1985. Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet er det foretatt en undersøkelse for å klarlegge generelle og eventuelle verneverdige, avifaunistiske forhold i vassdraget. Den ornitologiske undersøkelsen, som primært ble utført i juni 1980, har med andre ord hatt som overordnet mål å gi en faglig helhetsvurdering av vassdraget. Resultatene skal være en del av Stortingets vurderingsgrunnlag når den endelige behandlingen av 10-årsvassdragene finner sted etter verneperiodens utløp i 1985.

Nedbørfeltet er vesentlig lokalisert til Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag fylke. Elva munner ut i Beitstadfjorden ved Steinkjer sentrum etter samløp med Byaelva, ca. 1 km fra sjøen og nedbørfeltets areal er 571,5 km². Vassdragets totale lengde er omlag 65 km og høyeste punkt i nedbørfeltet er Brannheiklumpen (818 m o.h.).

Landskapet i nedbørfeltet preges av granskogskledte, lave åser, hogstflater og store, fattige bakkemyrer. Bare i øst og nordvest finnes alpint terreng.

Det meste av nedbørfeltet ligger på gneisbergarter, men i øst finnes en del kambrosiluriske sedimentbergarter. Løsmasser finnes så å si overalt.

Nedbørmålinger viser en oseanisk fordeling, mens temperatur-svingningene gjennom året har et mer kontinentalt preg.

Store deler av nedbørfeltet er betydelig påvirket av menneskelig aktivitet med jordbruk og skogbruk som viktigste næringsveier. Både Lustad- og Mokkavatnet er tidligere berørt av kraftutbygging og i Giskåsen ligger et 12,5 km² stort militært skytefelt. Ved Gaulstad og Mokka er det tidligere drevet gruvedrift på kobbermalm.

Feltarbeidet er vesentlig utført i hekkesesongen (juni 1980) gjennom tradisjonelle takseringsmetoder: linjeplate-, linje- og punkt-taksering samt befaringer av enkeltlokaliteter. Under registreringsarbeidet er det lagt vekt på å dekke dominerende vegetasjons- og naturtyper samt kartlegge ornitologiske nøkkelbiotoper.

Vurderingsmaterialet bygger på taksering av ett linjeplate-takseringsfelt på 0,4 km², ca. 48 t linjetaksering, 51 punkttakseringer samt befaringer av store områder innen vassdraget og litteraturstudier.

Nedbørfeltet har følgende naturtypefordeling: myr 17 %, fjell 18 %, kulturmark 4 %, vatn 5 %, barskog 56 %.

Vassdraget preges med andre ord av myr og skog og er et typisk lavlandsvassdrag (93 % av nedbørfeltet ligger under 600 m o.h.) der det meste av nedbørfeltet er å betrakte som relativt produktivt i biologisk sammenheng.

Fuglesamfunn tilknyttet skog har naturlig nok velutviklede enheter på flere samfunnsnivå over et vidt spektrum; både edelløvskogssamfunn, bjørkeskogs- og barskogssamfunn. De store, vanligvis fattige bakkemyrområdene er stort sett artsfattige bekkasinsamfunn. Erle- og småspovesubforbundet dekker størst areal.

Sett under ett skiller naturtypene/fuglesamfunnene vi finner i. Ogna seg lite fra andre områder i Nord-Trøndelag. Typisk er mangelen på større sammenhengende arealer med subalpin bjørkeskog, store bakkemyrer og blandingsskog gran/bjørk. I stedet for den subalpine bjørkeskogen blir ofte barblandingsskogen skoggrensedannende. I områder med næringsfattig substrat vokser glissen furuskog mens gran dominerer ved bedre jordsmonn. Den glisne furuskogen preger ofte store bakkemyrområder og grana står ofte i klynger spredt utover myrlandskapetene der de topografiske/edafiske forhold tillater det. Her og der vokser bjørkeskog som ofte har karakter av rene kratt (i vierhøgde). Karakteristisk er også den flekkvise og mosaikkartede fordelingen av disse naturtypene.

Artssammensetningen og dominansforholdene på linjeflate-takseringsfeltet bekrefter et relativt stort løvtreinnslag. I store trekk synes det klart at tettheten i den "sammenlignbare delen" av feltet, er vel så høy som tilsvarende naturtyper i Nesåa og Sørli (takseringer fra 1979).

Linjetakseringene viser relativt høye verdier for observasjonsfrekvensen i de fleste områder sammenlignet med tilsvarende takseringer i Nesåa og Sørlivassdraget.

Punkt-takseringsresultatene bekrefter i store trekk linjetakseringene. Blandingsskogen er mest divers med høye verdier for både individ- og artsantall.

Det er registrert 123 fuglearter. Dette indikerer at Ogna ikke skiller seg vesentlig fra Nesåa og Sørlivassdraget hva artsdiversitet angår. Av disse er mellom 75-80 % sannsynlig eller påvist

hekkende. De øvrige er arter på trekk eller andre tilfeldig besøkende. Enkelte av de observerte artene er å betrakte som sjeldne i den norske fauna.

Det er funnet i alt 5 områder som er gitt betegnelsen nøkkelbiotop: Finnstadmyra, Høghalla, Lauvassområdet, strekningen Oldernesetra - Storneset ved Rokta, og Roktsjøen. Artsinventar og funksjon hos disse lokalitetene varierer og bidrar mye til vassdragets ornitologiske mangfold.

Isolert sett har Ognå mange ornitologiske kvaliteter. Regionalt synes ikke vassdraget å utmerke seg i faglig sammenheng.

Klappfellefangst av smånagere viste at individtettheten i 1980 var relativt høy med opp til 6,7 individer fanget pr. 100 felledøgn. En tildels stor hekkebestand av fjellvåk bekrefter også bra næringstilgang i form av smånagere.

LITTERATUR

- Bevanger, K., 1976. Kvantitative og kvalitative registreringer av fuglefaunaen i Øvre Sjødalen, Vågå og Øystre Slidre kommuner, 1970-1974. Avifaunistisk kartleggingsarbeid som hjelpemiddel i arealplanlegging ved vurdering av områders verneverdi. Hovedfagsoppgave i spesiell zoologi, Universitetet i Trondheim. 164 s. Upubl.
- 1977. Proposal for a new classification of Norwegian bird communities. *Biological Conservation* 11: 67-78.
 - 1978. Fuglefaunaen i Kobbelvområdet, Sørfold og Hamarøy kommuner. Kvantitative og kvalitative registreringer sommeren 1977. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1978-6.* 62 s.
 - 1979a. Fuglefauna og ornitologiske verneverdier i Hellemo-området, Tysfjord kommune, Nordland. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1978-8.* 122 s.
 - 1979b. Fuglefaunaen i Krutågas nedslagsfelt, Hattfjelldal kommune, Nordland. Kvantitative og kvalitative undersøkelser sommeren 1978. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1979-11.* 28 s.
 - 1980. Ornitologiens betydning i naturvitenskapelig helhetsvurdering. I: Gjessing, J. (red.): Naturvitenskapelig helhetsvurdering. Foredrag og diskusjon ved konferanse 17.-19. mars 1980. *Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Univeristetet i Oslo. Rapport nr. 20.*
 - 1981a. Fuglefaunaen i Gaulas nedbørfelt, Sør-Trøndelag og Hedmark. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-1.* 156 s.
 - 1981b. Fuglefaunaen i Istras nedbørfelt, Rauma kommune, Møre og Romsdal. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-13.* 37 s.
 - 1981c. Fuglefaunaen i Nesåas nedbørfelt, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-15:* 51 s.
- Bevanger, K. og E. Bjørgum, 1980. Zoologiske undersøkelser. *IBP i Norge. Årsrapport 1970:* 144-149.

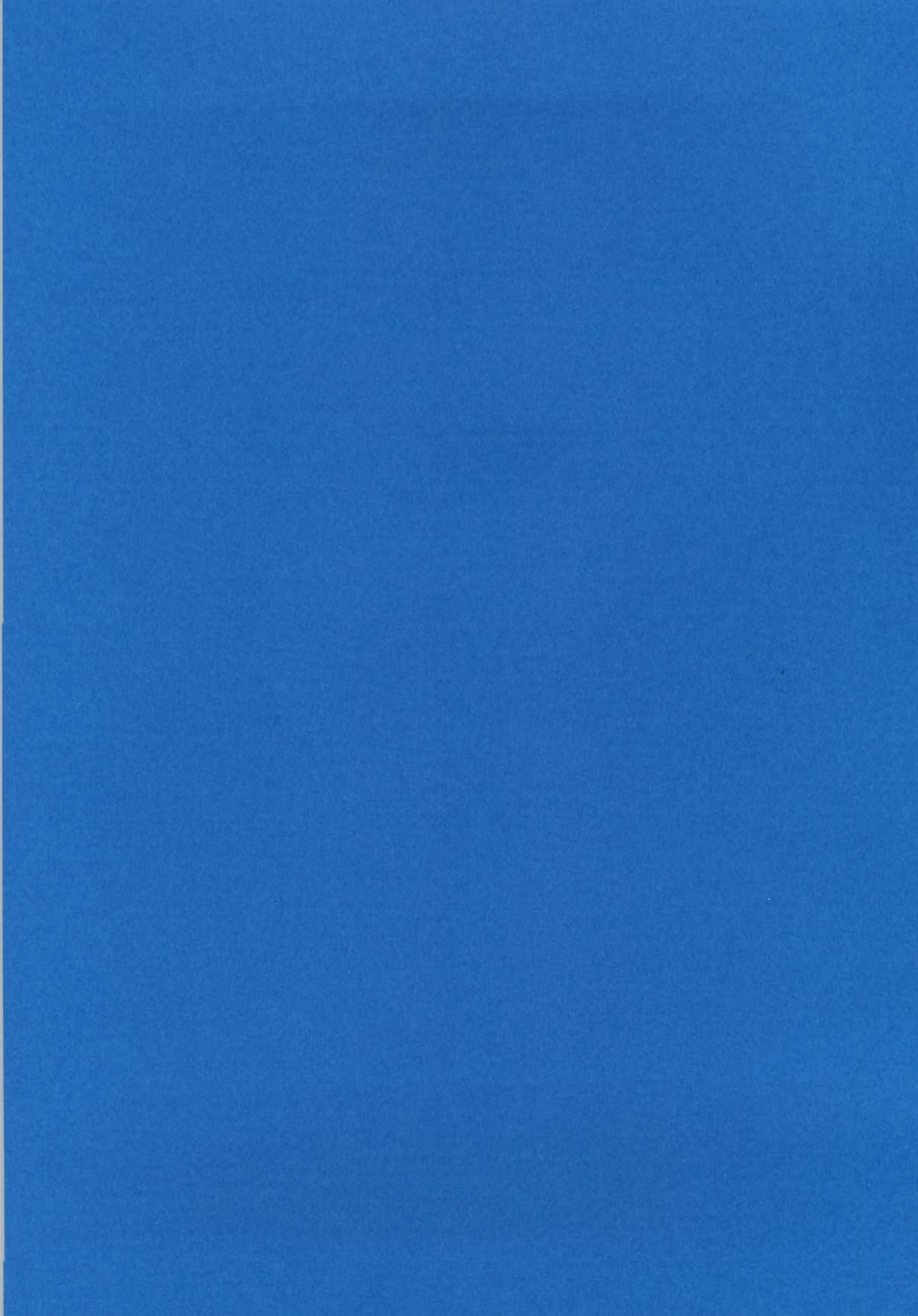
- Bevanger, K. og A. Fagerhaug, 1972. Terrestriske vertebratinventeringer i Sjødalen 1972. *IBP i Norge. Årsrapport 1972*: 308-334.
- Bevanger, K. og J.B. Jordal, 1981. Fuglefaunaen i Drivas nedbørfelt, Oppland, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag Fylker. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-7*. 146 s.
- Bevanger, K. og G. Vie, 1981. Fuglefaunaen i Sørlivassdraget, Lierne og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-6*. 63 s.
- Broo, B. og P. Lindberg, 1981. Ritsemområdets exploatering - effekter på faunaen, främst rovfåglarna. *Rapport SNV PM 1435*. 73 s.
- Fagerhaug, A. og K. Bevanger, 1975. Studies on the populations of small rodents in Sjødalen, Jotunheimen Mountains, Norway, during the period 1970-1973. I: Vik, R. (red.): *Methods and results Section CT, Small rodents. Annual report 1974, appendix II*.
- Falck-Muus, R., 1953. Gulstad og Møkk, kopperverkene i Ognaldalen. *Nord-Trøndelag historielags årbok 1953*: 41-91.
- Hindrum, R., 1981. Øvre Barduvassdraget. Kvantitative og kvalitative undersøkelser av fugle- og pattedyrfaunaen i Øvre Barduvassdraget, Troms, fra 1977-1979. *Troms Naturvitenskap Nr. 13*. 69 s.
- Naturgeografisk regioninndeling av Norden. *NU B 1977*:34.
- Nygård, T., 1979. Fuglelivet på Steinkjermyra i Snåsa, og i områdene omkring. *Trøndersk Natur, Supplement nr. 2*. 39 s.
- Nøst, T. og J.I. Koksvik, 1981. Ferskvannsbioologiske og hydrografiske undersøkelser i Ognavassdraget 1980. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser. 1981-25*.
- Peacy, J.S., 1964. Reconnaissance of the Tømmerås anticline (Studies in the Trondheim region, Central Norwegian Caledonides). *NGU nr. 227*: 13-84.
- Preston, F.W., 1969. Time and space and the variation of species. *Ecology 41*: 611-627.
- Sæther, B., J.E. Kofoed og T. Øiaas (in manus). Flora og vegetasjon i Ognas og Skjækras nedbørfelt. *K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Bot. Ser. 1981-9*.

Vannforurensing ved vassdragsreguleringer. *NOU 1979-9*: 1-173.

Øverland, E., 1950. Bidrag til kjennskapet til Trøndelags fugler.

Det Kgl. Norske Videnskabers Selskabs skrifter 1947. Nr. 2

62 s.

ISBN 82-7128-272-6

ISSN 0332-8538